

GLORIA MARIS

MAANDBLAD UITGEGEVEN DOOR DE

*BELGISCHE
VERENIGING
VOOR,
CONCHYLIOLOGIE* v.z.w.

ANTWERPEN

association belge de conchyliologie

belgian society for conchology

Gesticht in 1961

AANGESLOTEN BIJ HET KONTAKTKOMITEE VAN DE KRINGEN VOOR NATUURSTUDIE EN NATUURBESCHERMING IN HET
ANTWERPSE

Verantwoordelijk uitg.

André Verhecken
Edward Arsen str. 47
2510 MORTSEL
03/440.37.68

Secretariaat

Jean Wuyts
Koningsarendl. 82
2100 DEURNE
03/324.99.14

Redactie

Antoine Vereycken
A. Van Dijkstr. 50
2120 SCHOTEN
03/645.92.30

Bankrekening

Belgische Vereniging
voor Conchyliologie v.z.w.
(Gloria Maris)
610/4465950/64

J A N U A R I 1 9 8 5

1. Zondag 6 januari 1985 te 10.00 uur in het lokaal
" Stella Maris ", Italiëlei 72 te Antwerpen
STATUTAIRE VERGADERING : zie Oproep op blz. 19
Voordracht door de heer WILS :
" EEN VERDERE BLIK OP DE FAMILIE CONIDAE "
met dia's.
2. Vrijdag 11 januari 1985 te 20.00 uur in het lokaal
Koolkaai 9 te Antwerpen : Vergadering van de
studiegroep Xenophora onder leiding van de heer
E. Wils.
3. Vrijdag 18 januari 1985 te 20.00 uur in het lokaal
Ommeganckstraat 26 te Antwerpen : vergadering
van de Raad van Beheer + inbinden en verzenden
van maandblad.
4. B.V.C. West Vlaanderen vergadert op 20 januari 1985
in het centrum De Lelie - weidestraat 81
te Assebroek (Brugge)

De eerstvolgende vergadering zal doorgaan op 3 februari
1985

- WIJ WENSEN ONZE LEDEN -
- PRETTIGE KERSTDAGEN -
- EN EEN GELUKKIG JAAR -
- 1 9 8 5 -

Datum van uitgifte : 21 december 1984

VERSLAG VAN DE ALGEMENE VERGADERING OP 2 DECEMBER 1984

Met een zestigtal aanwezigen opende de voorzitter op het gebruikelijke uur de vergadering. De verwachtingen lagen hoog want het aangekondigde thema was interessante stof : MURICIDAE, het genus *Chicoreus*. De voordrachtgever : onze secretaris dhr. J. WUYTS die we kennen als een nauwgezet man. Zijn voordracht beantwoordde daar aan. Onder de aanwezigen ook dhr. R. HOUART die we mogen voorstellen als onze nationale expert in de MURICIDAE.

Met een duidelijk systematisch vertrek werd het genus *Chicoreus* afgelijnd tussen zijn verwanten. Bij de subgenera doken reeds de eerste problemen op. Typespecies voor het genus : *Chicoreus ramosus*. Al snel leert de ervaring dat het determineren van de minder algemene soorten geen lachertje is. Discussie is dan ook vaak het gevolg. Van de prachtige dia's herinneren we ons de *Chicoreus cervicornis* met gevorkte pinnen, de oranje *Chicoreus crocatus* en de naaldvormige uitsteeksels op *Chicoreus longicornis*, terwijl de *Chicoreus orchidiformis* fragiele bladstructuren maakt. *Chicoreus palmarosae* blijft een gegeerde soort met soms violetachtige uiteinden op de prachtige vertakkingen.

In zijn poging om zo volledig mogelijk te zijn, toonde de spreker soms dia's van afbeeldingen uit de literatuur : Wat ons de troostvolle overweging deed maken dat onze sekretaris, na al die jaren, toch ook nog hier en daar wat mankeerde in zijn collectie ! J. Wuyts had bovendien ook zijn prachtig materiaal meegebracht. Er viel dus in natura wat te bekijken !

Wie nooit zelf verzamelde, kan niet beseffen hoe zeldzaam onverkalkte exemplaren zijn en wat een arbeid het vraagt om de kalkaanslag te verwijderen eer een exemplaar collectie-waardig is. Ik denk dan uit de kleine ervaring op de Andamans aan de zo dagelijkse en goedkope *Chicoreus brunneus*. Het gemakkelijkste is de voor-de-wetenschappen-favorieten " natural state" ! In dit opzicht was de laatste dia dan ook zonder meer een esthetisch genot.

J. Wuyts beloofde een overzicht te laten verschijnen in het maandblad.

A. Delsaerdt

CRASSOSTREA GIGAS en CRASSOSTREA ANGULATA

R. Pickery (*)

Ostrea gigas Thunberg, 1793

K. Vet. Ac. Nya. Handl. 16: 140

Gryphea angulata Lamarck, 1819

Anim. sans Vert. 6 (1): 198.

Ibid. 2e ed. (Deshayes): 217 (1836).

Na het lezen van het artikel van de heer Bruins (1984) over *Crassostrea gigas* op Texel, dacht ik : " Dit moet dezelfde oester zijn die in de Oosterschelde voorkomt ". Inderdaad, de specimens in mijn verzameling afkomstig van dit gebied, komen overeen met de beschrijving gegeven door de heer Bruins.

Ik besloot naar Yerseke te gaan om meer inlichtingen te verzamelen over de huidige toestand in dit gebied.

Eerst bezocht ik het Laboratorium van het Delta-Instituut. De laborant vertelde me dat in 1962 voor het eerst een kleine hoeveelheid *Crassostrea angulata* uit Portugal als proef werd uitgezet. Na de strenge winter van 1963 (de meeste *Ostrea edulis* waren uitgestorven) is men dan begonnen grote hoeveelheden *Crassostrea angulata* uit te zetten ter vervanging van *O. edulis*. In 1974 werd ook *C. gigas* uit Japan ingevoerd (eenjarige exemplaren); deze soort doet het beter dan *C. angulata*. Daar we de laatste jaren geen strenge winters meer gehad hebben en de zomers warm geweest zijn, is de aangroei van *C. gigas* groot. Deze soort komt voornamelijk voor tussen Yerseke en de Schelde-Rijn verbinding op alle substraten : ze dreigt wel eens een plaag te worden. *C. angulata* is zo goed als verdwenen uit de Oosterschelde.

Mijn bezoek ging verder, ditmaal bij het Rijksinstituut voor Visserij, afdeling Schelpenonderzoek. De heer Drs. Dijkema was zo vriendelijk mij te woord te staan. Volgens hem werd *C. gigas* in 1974 voor de kweek uitgezet in de Oosterschelde. Deze schelpjes van ongeveer 1 cm doorsnede werden in houten vaatjes uit Japan ingevoerd. De soort is dan later een beetje in de vergeethoek geraakt, daar *O. edulis* meer handelswaarde

* Pastoor Schattestraat, 2, B 2610 Wilrijk

heeft. Na de oesterziekte van 1979 is *C. gigas* terug in de belangstelling gekomen, en vanaf 1981 wordt deze soort volop gekweekt voor consumptie. Ze heeft zich zeer goed aangepast, en komt in zeer grote hoeveelheden voor in de Oosterschelde.

C. gigas wordt eveneens gekweekt in Frankrijk, Ierland, Schotland en Engeland.

In de Grevelingen wordt *O. edulis* gekweekt en daarna uitgezet in de oesterparken van Yerseke en omgeving.

Volgens de beschrijvingen van de heer Voermans, geciteerd door Wuyts (1970), treft men *C. gigas* in allerlei vormen en kleuren aan. Hij schreef : " Voorbij Goes heb ik er gevonden met een doorsnede van bij de 10 cm. " Hij kan ook moeilijk aannemen dat de uitgezette oesters zouden bevroren zijn : " In de winter van 1970 heb ik exemplaren gezien die ingekapseld zaten in sneeuw en ijs. Na de dooi heb ik dezelfde dieren springlevend teruggevonden. Misschien hebben ze zich aangepast aan het klimaat ? ".

Wat het substraat betreft waarop *Crassostrea* zich vasthecht, schijnt onze schelp niet kieskeurig te zijn. De heer Voermans vond ze vastgehecht op stenen, mossels, *Cardium*, *Thais*, *Littorina*, en zelfs op soortgenoten.

Crassostrea is reeds vroeger gemeld in de Oosterschelde, zoals blijkt uit een artikel van Dr Van Benthem Jutting (1937), dat ik hier integraal overneem :

" Door bemiddeling van Dr A. Grijns te Bergen op Zoom ontving het Zoologisch Museum te Amsterdam in 1936 een kleine oester uit de Oosterschelde ten geschenke. De schelp was levend verzameld op de Yerseke Bank voor Yerseke in 1928 door M. Westdorp, opziener der Visserijen op de Zeeuwse Stromen. Het is geen exemplaar van de inheemse oester, maar wel van *Crassostrea angulata*. De afmetingen bedragen : lengte 39 mm., breedte 25 mm. De dikte is ca 18 mm., maar is niet nauwkeurig op te geven, daar de schelp vastgehecht zit op een klep van *Cardium edule*. De uitwendige kleur van de schelp is roodpaars, het inwendige ziet wit met een roodpaarse vlek in beide kleppen, die aangeeft, waar de sluitspier was aangehecht. De omtrek van de schelp is gelobd met tamelijk spitse lobben. Beide kleppen zijn tamelijk gewelfde, de vastzittende linkerklep echter het meest.

Korte tijd nadien kreeg ik weer een *Crassostrea angulata* in handen, ditmaal alleen een linkerklep, gevonden bij Yerseke in Augustus 1934. Deze klep is 74,5 mm. hoog en 38 mm. breed, tamelijk verweerd, maar het bruinpaarse spierindruksel is nog zeer duidelijk te zien. Een schelpfragment, waarop deze schelp vastgekit zit, vertoont ook een zodanig gekleurde vlek en is dus eveneens van een Portugese oester afkomstig. De Portugese oester is in ons land (Nederland, R.P.) niet inheems. Ze leeft in zuidelijke gewesten: de Spaans-Portugese kust, vanwaar ze omstreeks 60 jaar geleden (1877) werd ingevoerd aan de Franse Atlantische kust langs de Vendee en Charente Inferieure vooral in de monding van de Gironde, later ook in Engeland. Daar bereiken ze ook veel grotere afmetingen (tot 200 mm). De breedte van zulke oude exemplaren neemt in evenredigheid minder snel toe, zodat de Portugese oester op gevorderde leeftijd een lange, smalle schelp heeft (onderlijnd door R.P.)

De twee Zeeuwse exemplaren zijn ongetwijfeld uit het buitenland geïmporteerd, hetzij regelrecht, hetzij in een vorig geslacht, waarvan dit de nakomelingen zijn. Weliswaar is de invoer van Portugese oesters sedert ongeveer 1885 verboden, maar dit verbod geldt oorspronkelijk alleen voor de Zeeuwse wateren. De Grevelingen vallen hierbuiten. Daar mochten nog tot in het begin van deze eeuw vrijelijk vreemde oesters ingevoerd worden, maar tegenwoordig is het overal in ons land verboden.

Ook moet het feit in aanmerking genomen worden, dat in de tachtiger jaren van vorige eeuw door oesterkwekers meermalen geprobeerd werd Portugese oesters in Zeeland te zaaien. In de "Verslagen omtrent de toestand der Visserijen in de Schelde en Zeeuwse Stromen" vind ik meermaals gewag gemaakt van proeven van het uitzetten van Portugese oesters, soms op de Zuidhollandse Banken, soms ook in de Oosterschelde. In het algemeen hebben die proeven geen succes gehad, maar de mogelijkheid blijft bestaan dat de twee vondsten als afstammelingen van de toendertijds geïmporteerde oesters te beschouwen zijn, al is het tamelijk onwaarschijnlijk, want hoe is het te verklaren dat men ze in de tussenliggende jaren niet zou hebben opgemerkt in een gebied dat zo intensief wordt onderzocht en bevist als de Oosterschelde. Tenslotte moet men nog rekening houden met de mogelijkheid die Dr Grijns mij in zijn brief

schrijft: " In verband met de vindplaats valt te bedenken dat de oesterkwekers in de jaren 1928 zeer ambuland waren en nog al eens levende bijzonderheden meebrachten uit het buitenland, zodat men nooit 100 % zeker is niet met import te maken te hebben ".

Op grond van het feit dat de eerstgenoemde *Crassostrea angulata* vastgehecht zit op een *Cardium*-klep meen ik te mogen besluiten dat dit exemplaar geboren is in de Oosterschelde. In deze zee-arm worden immers jaarlijks grote hoeveelheden kokkelschelpen uitgestrooid als "collecteurs" voor het oesterbroed van *O. edulis*, die zich willen gaan vasthechten. Deze werkwijze wordt in het buitenland niet toegepast, zodat we met grote zekerheid kunnen zeggen dat *Crassostrea angulata* in Zeeland geboren is, zelfs al komt *Cardium edule* op de normale groei-plaats van *Crassostrea angulata* voor.

Daarentegen is de kans gering dat een planktonische larve van de Portugese oester op een andere Portugese oester terecht komt. De klep en het fragment van deze soort, toebehorend aan de heer Kimpe moeten dus uit het buitenland geïmporteerd zijn.

De herkomst en de wijze van import van de twee bovenvermelde Portugese oesters zal wel altijd een raadsel blijven. Het is echter van belang hun aanwezigheid door dit artikel vast te leggen.

Of *Crassostrea angulata* hier stand kan houden is de vraag, daar ze veel meer dan de gewone oester een oeverbewoner is. Zelfs al zouden zij zich aan onze dijken en paalhoofden kunnen vestigen, dan loopt toch hun bestaan in onze winter groot gevaar omdat ze meer dan de *Ostrea edulis* aan vorst en ijs blootgesteld is."

Tot zover Dr Van Benthem Jutting.

Crassostrea gigas is van oorsprong een species uit de Japanse wateren, maar de soort heeft zich verspreid tot onze gewesten.

Ze komt voor bij Hawaii, Canada, Washington, Vancouver eiland, de Atlantische kust van Amerika, Ierland, Engeland, Schotland, Portugal, Frankrijk, Nederland, Australie en Nieuw-Zeeland.

De vraag is nu : zijn *C. gigas* (Thunberg, 1793) en *C. angulata* (Lamarck, 1816) een en dezelfde soort ?

Volgens een onderzoek uitgevoerd door Mensel in de U.S.A. (Florida) is gebleken dat er malacologisch zeer weinig verschil bestaat tussen beide soorten. Ook conchyliologisch is er zeer weinig verschil. In beide soorten treft men buiten de normale vorm ook de langgerekte vorm aan : exemplaren met een lengte van 250 mm zijn geen uitzondering.

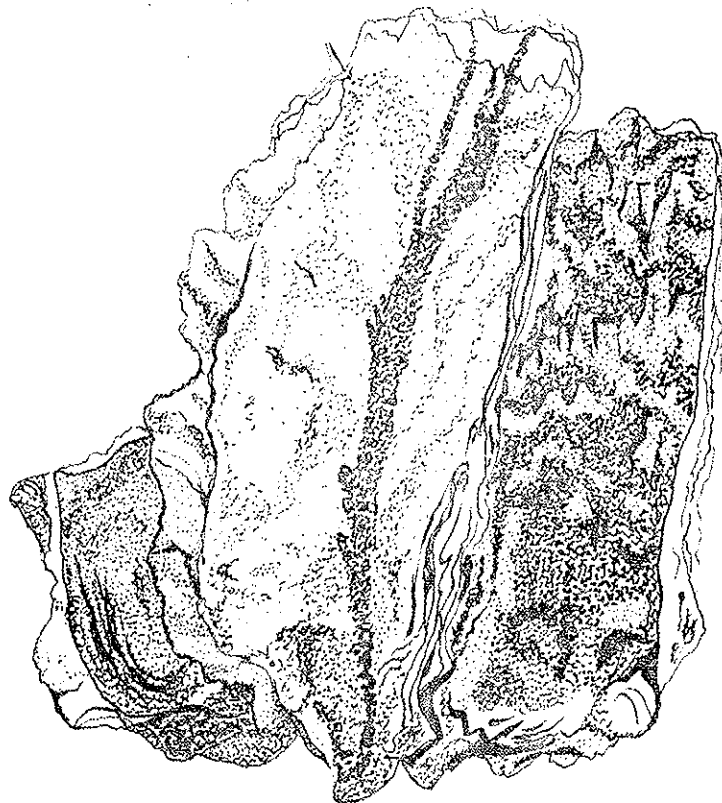
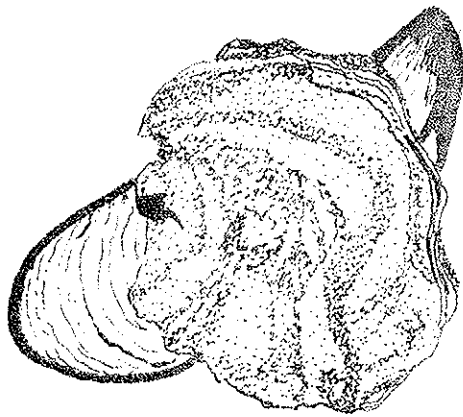
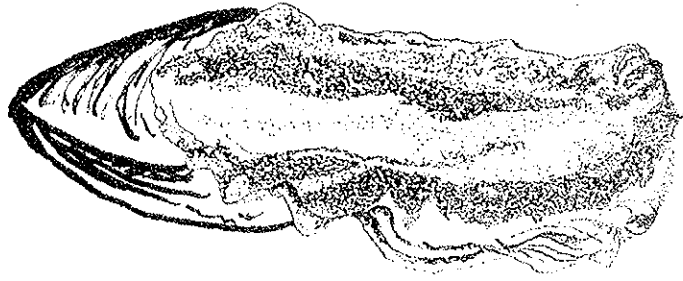
Mensel (1974) schrijft in zijn Résumé : "Une prodissoconque et des valves adultes indiscernables, facilité d'hybridation, et méiose et mitose normales chez les hybrides appuient la prétention que l'huitre portugaise, *Crassostrea angulata*, et l'huitre japonaise, *C. gigas*, sont une même espèce. Selon les règles de la priorité, l'huitre portugaise est une sous-espèce de l'huitre japonaise. L'auteur met de l'avant deux hypothèses pour expliquer leur répartition largement discontinue : ancêtre commun pour les deux espèces ou introduction non documentée. Les deux huîtres ont une importance commerciale considérable, et, en croisant les deux, on devrait obtenir une progéniture pouvant être sélectionnée pour ses qualités commerciales supérieures. "

Volgende tabel geeft de resultaten van zijn metingen betreffende aantal en afmetingen van juveniele exemplaren bekomen door kruisen van vrouwelijke *C. gigas* en mannelijke *C. angulata* enerzijds, en de andere combinatie anderzijds ; en gegevens over het aantal overlevende exemplaren over de tijdspanne van een jaar.

♀ *C. angulata* X ♂ *C. gigas*♀ *C. gigas* x ♂ *C. angulata*

Datum van de waarneming	Aantal	Afmetingen L. X Br. mm.	Sterfte % Cumul	Aantal	Afmetingen L. X Br. mm.	Sterfte % Cumul
Sept. 1967	109	4,5 X 3	-	33	4,5 X 4	-
Oct. 1967	95	11 X 9,5	13	28	12 X 9	15
Nov. 1967	87	14 X 12	20	28	12,5 X 11	15
Dec. 1967	87	14,5 x 12,5	20	27	12 x 11,5	18
Jan. 1968	87	14,5 x 12,5	20	26	12,5 x 11,5	21
Febr. 1968	84	14,5 x 12	23	26	12,5 x 11,5	21
Maart 1968	83	14,5 x 12	24	26	12,5 x 11,5	21
April 1968	81	21 x 17	26	26	17 x 13,5	21
Mei 1968	79	32 x 27,5	28	26	21 x 18	21
Juni 1968	78	40,5 x 31,5	28	24	37,5 x 28,5	27
Juli 1968	73	44 x 31,5	33	24	46,5 x 34,5	27
Aug. 1968	70	46 x 35	36	22	46,5 x 34	33
Sept. 1968	68	46,5 x 34,5	38	22	46,5 x 44,5	33
Oct. 1968	65	51,5 x 37,5	40	22	51 x 37	33

P L A A T 1

Verwijzen we tot slot ook nog naar de nota's van de heer Delsaerdt (1984) over de oesterkwekerij bij Ile d'Oleron.

Plaat 1 stelt een drietal exemplaren voor van *Crassostrea*, verzameld te Strijenham (Tholen), Oosterschelde. Deze plaat werd getekend door de heer Th. LENDERS , Antwerpen.

BESLUIT

Niettegenstaande de grote afstand tussen de typelocaliteiten zijn er volgens mij genoeg bewijzen om *Crassostrea angulata* te beschouwen als synoniem van *C. gigas*. *C. angulata* is dus een geografisch subspecies, zodat we kunnen schrijven *Crassostrea gigas angulata* (Lamarck, 1819)

BIBLIOGRAFIE

- Bruins, R. W. D., 1984 *Crassostrea gigas* (Thunberg, 1793) op Texel. - Corresp. blad Ned. Mal. Ver. Nr. 215 : 1436-1438. Leiden.
- Delsaerdt, A., 1984. Ile d'Oleron; - *Gloria Maris* 23 (9) : 201-208. Antwerpen
- Mensel, R. W., 1974. Portuguese and Japanese oysters are the same species. - *J. Fish. Res. Board Canada* 31 : 453-456.
- Van Benthem Jutting, T., 1937 - *Basteria* 2 (1). Leiden.
- Wuyts, J., 1970. Nog over de *Crassostrea angulata* - *Gloria Maris* 9 (12) : 214. Antwerpen.

Gloria Maris - Vol. 24 Nr. 1 pp. 11/14 - Antwerpen, januari 1985

EEN ALBINO-EXEMPLAAR VAN *LEHMANNIA MARGINATA* (MÜLLER, 1774) IN BELGIË
(MOLLUSCA, PULMONATA, LIMACIDAE)

door

J.J. DE WILDE*, J.L. VAN GOETHEM* & B. GODDEERIS**

ABSTRACT. - A completely white specimen (albino) of *Lehmannia marginata* (MÜLLER, 1774) is reported from Belgium and described. The only coloured organ noticed was the digestive gland being of a light beige brown.

I N L E I D I N G

=====

Op 17 juni 1984 vond één van ons (B. GODDEERIS) een vijftal naaktslakken die geïdentificeerd werden als *Lehmannia marginata* (MÜLLER, 1774), en waarbij zich één exemplaar bevond zonder enige uitwendig zichtbare pigmentatie (=albino). De slakken werden aangetroffen onder loszittende schors van loof- en dennebomen in een gemengd bos te OTTENBURG (Provincie Brabant). Naast *L. marginata* werden op dezelfde plaats nog levende exemplaren van *Arion subfuscus*, *Arion intermedius*, *Limax maximus* en *Discus rotundatus* verzameld.

Tot 9 augustus 1984 werd het albino-exemplaar van *L. marginata* in een terrarium in leven gehouden, waarbij geen enkele wijziging in afmetingen noch kleur werd vastgesteld. Er werden een aantal kleurendiaposities gemaakt (J. VAN GOETHEM), waarvan in dit artikel twee zwart-witafdrrukken opgenomen worden (fig.1, 2). De reproductie is van de hand van de heer A. TRIEMPONT (K.B.I.N.).

Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

* Afdeling Recente Invertebraten

** Afdeling Hydrobiologie

Vautierstraat 29

1040 Brussel

BESCHRIJVING

=====

Afmetingen :

De lengte van het kruipende dier bedroeg maximaal 66 mm. De lengte van de mantel schommelde tussen 19 en 21 mm, deze van de staart tussen 39 en 44 mm. De kop stak 1,5 tot 3 mm uit vanonder de voorste mantellob. De grote tentakels waren 4 à 5 mm lang.

De grootste breedte van het dier bedroeg 7 mm, vooraan 6 mm. De hoogte varieerde van 6 tot 7 mm. Het slijmspoor was 4,5 à 5 mm breed.

Uitwendig (waarnemingen op het levende dier, fig. 1,2) :

Tegument, geheel melkwit, semi-transparant. Staart het meest doorschijnend over de achterste 20 mm. Uiteinden der tentakels gebroken wit; oogvlekken opvallend wit, zonder donker pigment. Tentakelretractoren uitwendig niet zichtbaar. Middendarmklier bleekbruinachtig doorschemerend doorheen de staartheid. Halverwege het lichaam een donker-grijsblauwe dorsale vlek die doorschemert doorheen de huid; wellicht werd deze kleur veroorzaakt door de inhoud van één der darmlussen, want zij verdween na een tijdje toen de naaktslak alleen wit vloeipapier te eten kreeg.

Inwendig (na dissectie) :

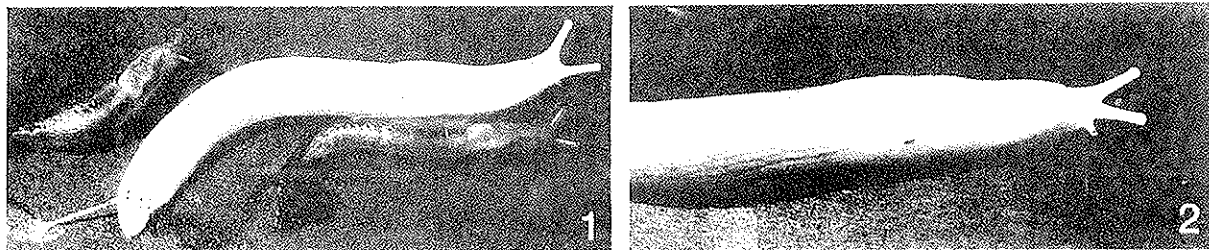
Genitaalapparaat, spijsverteringsstelsel en palleale organen vertonen, wat hun bouw betreft, geen enkel verschil met typische exemplaren van *Lehmannia marginata*.

Rectum voorzien van een doorschijnend caecum dat tot in de staartpunt reikt; maagwand lichtbeige, rest van het spijsverteringskanaal wit doorschijnend. Middendarmklier bruinachtig-beige; mesenterium kleurloos en transparant. Palleale organen en tentakelretractoren wit. Spermoviduct, eiwitkleur en hermafrodiete klier zonder enige pigmentatie; deze laatste gelegen tussen de viscera ongeveer in het midden van het lichaam. Op grond van de ontwikkeling van het genitaalapparaat leek het albino-exemplaar ons volwassen en in de mannelijke fase.

BESPREKING EN BESLUIT

=====

Typische exemplaren van *Lehmannia marginata* zijn grijsachtig-bruin met een gelatineus, enigszins doorschijnend uitzicht in vochtige omstandigheden ; zij bezitten meestal twee donkere

Lehmannia marginata (MÜLLER, 1774), Ottenburg (België) :

Fig. 1 : Albino-exemplaar met twee juveniele, normaal gepigmenteerde exemplaren;

Fig. 2 : Detail van het albino-exemplaar.

laterale banden op de rugzijde van de staart die soms opgesplitst zijn in vlekken. De mantel vertoont een kenmerkende liervormige tekening, gewoonlijk donkerbruin van kleur. Vier van de in Ottenburg verzamelde exemplaren stemmen volkomen met de bovenvermelde beschrijving overeen.

Van deze soort zijn echter wel een aantal kleurvarianten, waaronder een bleke vorm, beschreven (zie o.a. WIKTOR, 1973, p. 88; KERNEY & CAMERON, 1980, p. 152, p. 160, pl. 13 ; TAYLOR, 1907, p. 93-96, pl. X).

Naar onze mening moet het witgekleurde exemplaar van Ottenburg echter niet als een bleke vorm maar als een echte albino worden beschouwd, en wel om volgende redenen :

- het tegument van het dier vertoont geen enkele zichtbare pigmentatie, doch is witachtig en transparant; de mantel is volkomen wit gekleurd, zonder de kenmerkende liervormige banden; op de rugzijde van de staart is er geen enkel spoor van enige banden- of vlekken-tekening);
- de beide oogvlekken, normaal donker gepigmenteerd, zijn slechts witte stippen;
- de meestal donker gekleurde retractoren in de voorste helft van het lichaam zijn volledig wit;
- de hermafrodiete klier, die normaal bruin of beige gekleurd is, vertoont geen pigmentatie; ook de rest van het genitaal-apparaat is volkomen wit ;
- het mesenterium is kleurloos en transparant, daar waar dit meestal zwartachtig gepigmenteerd is.

Het enige gekleurde orgaan dat wij konden vaststellen was de middendarmklier, die bruinachtig-beige was.

De auteurs hebben geen literatuurstudie ondernomen om na te gaan in hoeverre albino-exemplaren bij naaktslakken frekwent zijn. Wij willen hier volstaan door te verwijzen naar P. PELSENEER, 1920 (p. 147-148), die een artikel van W.D. ROEBUCK, 1913 citeert waarin de beschrijving van een albino-exemplaar van *Lehmannia marginata* (onder de naam *Limax arborum*) voorkomt. Uit de beschrijving van ROEBUCK (p. 92) blijkt dat zijn exemplaar in alle opzichten overeenstemt met dat van ons. Vermelden wij nog dat ROEBUCK zijn exemplaar als volgt bestempelt : ' It is the most perfect example of albinism in slugs that I have ever seen '. Tenslotte vermeldt P. PELSENEER nog albino-exemplaren van enkele andere slakkesoorten (p. 147-148).

Albinisme bij landgastropoden lijkt ons in elk geval een zeer zeldzaam fenomeen te zijn (zie ook P. PELSENEER, 1920, p. 147). Op het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen zijn, ondanks een intensieve bemonstering over het gehele Belgische grondgebied tijdens de voorbije twintig jaar, geen waarnemingen van albino's bij landslakken bekend. Voor zover wij weten is dit het eerste albino-exemplaar van *Lehmannia marginata* dat in België werd aangetroffen.

LITERATUUROPGAVE

=====

- KERNEY, M.P. & R.A.D. CAMERON (1980) - *Elseviers Slakkengids*. - Elsevier - Amsterdam/Brussel, 310 pp., illustr.
- PELSENEER, P. (1920) - Les variations et leur hérédité chez les Mollusques. - *Mém. Ac. Sci. Belg.*, 2e série, V :1-826; illustr.
- ROEBUCK, W.D. (1913) - Perfect albinism in *Limax arborum* BOUCH. - CHANT. - *J. Conch.*, 14 (3) : 92.
- TAYLOR, J.W. (1907) - *Monograph of the Land & Freshwater Mollusca of the British Isles. Testacellidae, Limacidae & Arionidae*. - Leeds : Taylor Brothers, 312 pp., illustr.
- VAN GOETHEM, J.L. (1984) - Lijst van de recente niet-mariene mollusken van België. - *Studiedocumenten van K.B.I.N.*, 16 : 1-35.
- WIKTOR, A. (1973) - Die Nacktschnecken Polens, Arionidae, Milacidae, Limacidae (Gastropoda, Stylommatophora). - *Honogr. Fauny Polski*, 1 : 1-182, fig. 1-289, maps 1-18.

B O E K B E S P R E K I N G

=====

An account of the Cancellariidae (Gastropoda) of Winterswijk-
Miste (Miocene, Hemmoorian), The Netherlands.

A. W. Janssen.

Scripta Geologica 68, 34 pp., 4 figs, 6 pls. Leiden, 1981.

De familie Cancellariidae, die natig rijk is aan recente soorten, omvat ook een groot aantal fossiele vormen. In Europa was de familie vooral in het Mioceen rijk vertegenwoordigd, met name daarvan de "klassieke" vindplaatsen in Aquitaine, in het Noorden van Venen, en in Noord-Italië. De Cancellaria's van deze vindplaatsen werden grotendeels reeds in de vorige eeuw beschreven.

De fossiele molluskenfauna van Winterswijk-Miste, een lokaliteit aan de nederlands-duitsse grens in Gelderland, is nog niet zo lang gekend, maar het materiaal is vrij bekend bij -vooral nederlandse- paleontologen, mede dank zij verzamelcampagnes bezield door de auteur van deze studie. Sedert de eerste publicatie van deze vindplaats in 1968 verschenen enkele studies over haar fauna. Een ervan is die van Nordstedt (1972), die deze rijke fauna docht te beschrijven zich baserend op vijf kilogram (!) materiaal, waaronder 18 exemplaren Cancellariidae, behorend tot tien soorten.

Een dergelijke fout heeft A. W. Janssen zeker niet gemaakt bij de studie onder recensie. Uit zijn publicatie blijkt dat deze fauna 19 soorten Cancellariidae bevat, dit is gebaseerd op het bestuderen van meer dan 13.000 exemplaren van deze familie! De auteur is dus niet over één nacht ijs gegaan wanneer hij vier nieuwe soorten van een nieuw subspecies beschrijft. Bovendien voert hij de nieuwe soort Sveltia gliberti in, gebaseerd op specimina uit de Eenden van Edgem.

Opmerkelijk is daarbij dat de in Winterswijk-lijste talrijk voorkomende vorm, nu Trigonostoma (Vertrilia) pouwi genoemd, vroeger steeds verkend, gedetermineerd was (als T. behni). Verzamelaars kunnen dus gerust deze laatste naam vervangen voor hun exemplaren van Winterswijk.

Vermeldenswaardig ook dat de auteur de bijzonder fraai gesculpteerde vorm, die hij josephonae heeft genoemd, niet als soort maar "slechts" als subspecies (van Trigonostoma (Vertrilia) geslini) beschrijft, wat wel ten overvloede aantoont dat hij niet roekeloos nieuwe soorten heeft gecreeerd.

Het is echter niet duidelijk waarom de auteur de opvallende soort Trigonostoma (Trigonostoma) extractrix plaatst in dat subgenus, waar deze soort toch typespecies is van het zeer karakteristieke subgenus Extractrix Korobkov.

Van de soort, door de auteur gedetermineerd als Cancellaria (Merica) evulsa postera, wordt geen uitvoerige beschrijving gegeven, zodat het niet met zekerheid uit te maken is of het hier niet Cancellaria riagens Sandberger betreft, zoals de figuur van het (gerolde) exemplaar wel doet vermoeden.

We kunnen deze grondig gefundeerde studie volledig aanbevelen aan eenieder die zich met Cancellariidae bezig houdt (al zijn er datblijkbaar niet zoveel...), maar ook aan al die verzamelaars die materiaal van Winterswijk-lijste te determineren hebben.

Deze publikatie is te verkrijgen bij het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie, Hooglandse Kerkgracht 27, Leiden (NL) prijs: 20 gulden.

A. Verhecken.

MEDEDELINGEN

VERKIEZING BEHEERRAAD :

Volgens de statuten moet op de Algemene Vergadering een deel van de Beheerraad verkozen worden. Voor dit jaar is de toestand als volgt :

Uittredend en herkiesbaar : Mw Vereycken; dhr Pickery, Steppe, Wuyts.

Uittredend en niet herkiesbaar : dhr Veldeman.

Leden die een actieve bijdrage wensen te leveren tot het beheer van onze vereniging, kunnen zich kandidaat stellen voor een beheersfunctie : Zie " Oproeping Algemene Vergadering " op blz.19.

LENTEBAL :

In 1985 knopen we terug aan bij een oude traditie van onze vereniging : er wordt weer een bal georganiseerd ! Daar de kosten van een echt (en goed!) orkest echter enorm gestegen zijn, zien we ons verplicht het wat democratischer aan te vatten, namelijk met een Disc-Jockey. Dit stelt ons tevens in staat de inkomprijs zeer decocratisch te houden : slechts 100 Fr. Een dergelijke inkomprijs kan zeker voor niemand een bezwaar zijn. Kaarten zijn nu reeds verkrijgbaar tijdens de maandvergaderingen. KOOP NU REEDS UW KAARTEN ! En, indien U niet naar ons Bal zou kunnen komen, koop dan toch maar een kaartje : de verenigingskas heeft dit extraatje hard nodig !

RUILADRES :

Perini Loris, Borgo San Giovanni 590, 300015 Chioggia VE, Italia, biedt Middellandse Zeeschelpen aan in ruil voor world-wide of mediterranean marien materiaal.

INBINDEN JAARGANG GLORIA MARIS :

Zoals ieder jaar kunt u ook nu weer uw jaargang van 'Gloria Maris' laten inbinden. Daartoe ontdoet u al uw nummers van nietjes en omslagen en klasseert de losse bladen in de juiste volgorde in één omslag, waarop u uw naam vermeldt. Als u dit op een volgende maandvergadering afgeeft aan de heer of mevrouw Saesen, krijgt u volgende maand het ingebonden boek terug. De prijs wordt op de volgende maandvergadering bekend gemaakt.

ERRATUM :

Wij vragen onze leden volgende verbetering te willen aanbrengen in het artikel : DE POLYPLACOPHORA VAN DE AZOREN : blz. 225, 14de regel, tussen : plooi, ... en : sikkelvormig, dient bijgevoegd : " meest duidelijk nabij de apex. Schelpstuk VIII is zeer klein, "

BELGISCHE VERENIGING VOOR PALEONTOLOGIE :

De Belgische Vereniging voor Paleontologie houdt haar maandelijkse bijeenkomst op donderdag 31 januari 1985 om 20.15 uur in het lokaal Ommeganckstraat 26 te Antwerpen. Op het programma : een lezing met dia's, door Dr. J.F. GEYS, ondervoorzitter van de B.V.P., over " Carboon in twee Schotlanden ".

B.V.C. WEST VLAANDEREN

VERSLAG VAN DE VERGADERING OP 18.11.1984

- Alhoewel de meeste leden trouw op post waren, werd er toch met enige vertraging begonnen aan de activiteiten, doordat er steeds meer mensen afkomen met interessant ruilmateriaal. Op zichzelf mag dit wel een pluspunt genoemd worden.
- Er werden opnieuw enkele artikels afgegeven voor het speciale nummer van onze afdeling. Fernand vroeg deze ten laatste aan hem te bezorgen tegen eind november. Hij staat in voor het verzamelen van deze artikels en de gemeenschappelijke verzending naar Antwerpen met de nodige richtlijnen.
- De data voor de volgende vergaderingen in 1985 staan vast :

20/1	19/5	20/10
17/2	16/6	17/11
17/3	25/8	15/12
21/4	15/9	
- Jan Haelters had het over de Macro-fotografie. Er werden verscheidene demonstraties gegeven met mij dunkt nogal dure apparatuur. Niettemin was dit weer iets anders. De bespreking zelf handelde over volgende voorwerpen :
 - keuze van de apparatuur en opstelling
 - keuze van het voorwerp en de belichting ervan
 - keuze van het diafragma en de belichtingstijd
 - variatie in de achtergrond
 - schaduwen en lichtbronnen
- Na de gebruikelijke tombola kon men nog verder rondneuzen op zoek naar eventuele nieuwe aanwinsten.
- Er werd gevraagd weer eens uit te kijken naar een voordrachtje voor het volgend jaar. Hopelijk krijgen we weer even interessante voorwerpen te horen als dit jaar.
- Er werd een evaluatie gemaakt over de laatste jaren van onze afdeling. Uit het algemeen overzicht bleek dat er nog schoonheidsfoutjes bestaan, maar algemeen gezien hebben we reeds veel naar voren gebracht. Wij blijven dus in die zin verder werken.

HERMAN Gilbert.

V.Z.W. BELGISCHE VERENIGING VOOR CONCHYLIOLOGIE
ANTWERPEN

OPROEPING TOT DE JAARLIJKSE ALGEMENE VERGADERING

De Beheerraad van de v.z.w. BELGISCHE VERENIGING VOOR CONCHYLIOLOGIE heeft de eer al haar leden ter kennis te brengen dat de jaarlijkse Algemene Vergadering (voorgeschreven door art. 4 en volgende van de Wet van 27.6.21, door art. 4 der statuten van 9.5.74 en door Art. BI t/m B9 van het Reglement van Inwendige Orde, goedgekeurd door de Beheerraad op 13.6.74); plaats heeft op

ZONDAG 6 JANUARI 1985 TE 10.00 UUR

in " Stella Maris", Italiëlei 72, te Antwerpen,
en nodigt hiermede alle leden uit om op deze algemene vergadering aanwezig te zijn.

DAGORDE

1. Jaarverslag 1984
2. Nazicht, verantwoording en goedkeuring der rekeningen dienstjaar 1984 en begroting 1985.
3. Verkiezing van beheerders.
4. Interpellaties.
5. Allerlei

Voor de Beheerraad

A. VERHECKEN, voorzitter.

- Betreffende punt 3 vestigen wij er de aandacht op dat alle leden die een aktieve bijdrage zouden willen leveren tot het beheer van deze vereniging, zich kandidaat kunnen stellen voor een functie in de Beheerraad. Uw kandidaturen worden ingewacht bij de voorzitter of secretaris tot bij de aanvang van de algemene vergadering.

- Betreffende punt 4 : Volgens Art B 7 van het Reglement van Inwendige Orde dient voor belangrijke interpellaties een beknoppte tekst binnen de acht dagen na de Oproeping tot de Algemene Vergadering bij de Beheerraad ingediend te worden.

Na het statutair gedeelte volgt dan de lezing van de heer Wils :

' Een verdere blik op de familie Conidae '

ALLERLEI

Het Zeebiologisch Museum in Scheveningen heeft sinds kort de zorg voor drie haaieneieren van de hondshaai. De eieren hebben een plaats gekregen in een van de show-aquariums die dus nu als "haaienkraamkamer" fungeert.

Hondshaaien komen voor in de Noordzee en worden ongeveer 1 meter lang.

In de eitjes is de dooier thans als een donkere vlek zichtbaar maar daar gaat gauw verandering in komen en het wordt een unieke gelegenheid om de ontwikkeling van de diertjes al van in het ei te kunnen volgen. De geboorte van de jonge haaitjes wordt over enkele maanden verwacht.

De "haaienkraamkamer" vormt een boeiende aanvulling op de toch al rijke kollektie van dit museum waarin een enorme verscheidenheid aan zeedieren als schelpen, kreeftachtigen in vele vormen, zee-anemonen, vissen, zeesterren e.a. zijn ondergebracht.

Het Zeebiologisch Museum is gevestigd aan de Dr. Lelykade 39, 2583 CL Scheveningen. Het is geopend van maandag tot en met vrijdag van 10 tot 17 uur en op zondagen van 13 tot 17 uur. De toegangsprijs bedraagt 2,50 gulden, kinderen betalen 1 gulden.

LAEVICARDIUM NORVEGICUM

(Spengler, 1790)

De Noorse Hartschelp is lid van de familie Cardiidae. Ze is beter gekend onder haar synonieme naam Laevicardium crassum (Gmelin, 1791). Het is een driehoekig afgeronde schelp die hoger dan breed is en zich onderscheidt van de andere Hartschelpen door een volledig glad oppervlak. Slechts aan de kanten zien we 40 tot 50 zwakke ribben. Er is een weinig opvallende top en de rand vertoont alleen aan de bovenkant karteltjes.

Het slot is heterodont met in beide kleppen twee cardinale tanden. De linkerklep heeft nog één voorste en één achterste laterale tand. Twee voorste en één achterste vinden we in de rechterklep. Het ligament of slotband is uitwendig.

De hoogte gaat tot 65mm en de lengte tot 60mm.

De kleur is bruinachtig-geel met soms rose vlekken. Het dunne periostracum is geelachtig-groen.

De binnenzijde is glanzend wit of rose.

L. norvegicum komt voor in de kustwateren van Noorwegen tot West-Afrika en de Middellandse Zee tot op een diepte van 100 meter.

In de Middellandse Zee blijven de afmetingen blijkbaar iets onder die van de Westkust van Europa.

